

Töörühma teema: 1. Haridusinnovatsiooni meistriklasi kogemuse jagamine

Töörühma juht(id): Tallinna Kunstigümnaasiumi direktor Mari-Liis Sults ja Tallinna Ühisgümnaasiumi direktor Mehis Pever

Osalejad: 11

Protokollija: Tallinna Haridusameti hariduskorralduse osakonna juhtivspetsialist Andres Vakra

Kogemuse rakendamise võimalused koolis	Ootused, küsimused, tähelepanekud
<p>Sissejuhatus: Mari-Liis Sultsi ja Mehis Peveri jagatud meistriklasi kogemused aitavad tulevikus kõiki osalejaid.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Läbi avatud ruumi meetodi, nn check-in aitab haarata oma tegevusse kõiki osapooli. Just rühmatöö aitab leida koostöövõimalusi ja võimaluse kaasärääkida. Märkamine ja loov suhtumine on selle aluseks. • Ka ülesannete omavaheline jagamine ja õpilaste kaasamine võimaldab kasvatada noorte ettevõtlikkust ja arendada nende õpi ja sotsiaalseid oskusi. • Haridusinnovatsiooni meistriklasi kogemus aitab tulevikus kõiki osalejaid oma koolis. 	<p>Mida õppisite meistriklassis?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Inimeste väärtuste kasutamist ja esiletõstmist igapäevases koolielus. • Koostöö ja suhtlemise vajalikust. • Kogemuste edastamise vajalikust. • Iga õpilane on oluline!

Töörühma teema: 2. Ennast juhtiv õpetaja ehk kuidas Tallinna Õpetajate Maja uuenenud õpetajakoolitus toetab õpetajat muutuva õpikäsituse rakendamisel

Töörühma juht(id): Tallinna Õpetajate Maja direktor Allan Kaljakin ja Tallinna Õpetajate Maja õpetajate täiendkoolituse koolitusjuht Hedvig Evert

Osalejad: 2

Protokollija: Tallinna Haridusameti hariduskorralduse osakonna vanemspetsialist Lilja Brunfeld

Kogemuse rakendamise võimalused koolis	Ootused, küsimused, tähelepanekud
<p>Sissejuhatus: Õpetajate maja tegevuste tutvustus. Õpetajate maja tegevuse fookus on suunatud teemale - ennast juhtiv õpetaja. Oluline on arutleda õpetaja vaatenurgast, kuidas õpilastes arendada ettevõtlikkust. Õpetajate maja tihe koostöö Tallinna Õppenõustamiskeskusega. Koostööfond – toetab uudseid koolitusi. Koolitustel võiksid osaleda erinevate erialade inimesed, et kogemusi jagada.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ennast juhtiv õpetaja <i>versus</i> traditsiooniline õpetaja. Nüüdisaegne õpikäsitlus peab oluliseks õpilase arengut õpetaja toel. Õpikeskkond on koostöine. Õppimise fookuses on õppija. Eesmärk on arendada mitmesuguseid pädevusi aineõppe kaudu. Ennast juhtiv õpetaja suudab erinevaid lapsi erinevalt õpetada, arendada, mõtlema panna. • Ennast juhtiv õpetaja on aktiivne, eesmärgipärane, loova hoiakuga, hea eneseregulatsiooniga, kohanemisvõimeline, hea õpivajaduse määratleja, hea strateeg, osav ressursside leidja. • Õpetaja vaimse tervise heaolu – see on Õpetajate Maja koolitustel oluliseks teemaks • Õpetajate maja on koostööle avatud – oodatud on nii endised kui praegused õpetajad. Oluline on kommunikatsioon koolide ja Õpetajate Maja vahel. 	<p>Tähelepanek osalejatelt: Õpetajal on vajalik anda õpilastele baasteadmised. Õpetajal on keeruline erinevate laste individuaalsusega tegeleda ja samal ajal teemat selgeks teha. 21. Koolis on uuenenud õpikäsitlust pidevalt rakendatud: toimuvad MÕK-i tunnid, mille keskmes on õpilane. Koolis 1385 õpilast, keda kaasatakse erinevatesse loomingulistesse tegevustesse.</p> <p>Tondi Põhikoolis on palju individuaalset tööd, grupitegevusi. Koolis on 220 õpilast, 40 õpetajat.</p> <p>Arutlus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Õpetajakeskne õpetamine ei motiveeri õppijat. • Teadmised, mida ei oska elus rakendada, on kasutud. • Õppimist tuleb kohandada õppijaga, mitte õppijat õppimisega. • Õppija peab end õppides hästi tundma. • Õppija soovib olla iseseisev, vastutada ja otsustada. <p>Kokkuvõte: MÕK ja ennastjuhtivus – peame neid väärtusi ise kandma.</p>

Töörühma teema: 3. 2017/18. õppeaasta kogemus läbitud järelevalvest

Töörühma juht(id): Tallinna Tehnikagümnaasiumi direktor Anneli Errit ja Tallina Läänemere Gümnaasiumi direktor Deniss Presnetsov

Osalejad: 22

Protokollija: Tallinna Haridusameti hariduskorralduse osakonna juhtivspetsialist Viivi Loka

Kogemuse rakendamise võimalused koolis	Ootused, küsimused, tähelepanekud
<p>Järelevalvest:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Etteteatamise aeg 10 – 12 päeva. • Kõik vajalikud dokumendid on nimetatud käskkirjades, 3 aasta e-kooli õpilaspäeviku koopiad jne. • Õpetaja töökava, mõni muu kooli dokument, kus on dokumenteeritud õpetajate töö korraldamine, koostöö. • Hoolekogu dokumendid, ÕN dokumendid- ÕN protokollide otsused, kus on kirjas arutelu, seda küsiti korduvalt. Kas arutelu võib olla ka lindistatud? • Valiti välja õpilased, kelle kohta esitati täiendavad küsimused ja küsiti lisadokumente. Valitud nimekirja alusel kutsuti lapsed vestlusele, kellega vestluse vorm on kinnitatud HTM-i poolt. Ka mõnel juhtumil oli kaasatud lapsevanem. • Toimusid vestlused erinevate õpetajate, õpilaste, kooliväliste isikutega, vestluste süsteem oli paindlik. • Vene õppekeele kool korraldas vajadusel tõlkimise. • Vestlused olid rahulikus tempos, suhtumine oli rahulik ja normaalne, kuid selle juures on kindlasti mõningaid pingeid terves koolis. • Kuidas õppija arengut toetab kool, õpetaja, spetsialistid matemaatikas? Pole selge, kuidas saab kool õppetöö tulemusi parandada, puuduvad parimad näited. • Hoolega vaadati, kuidas HEV õpilasi hinnatakse põhikoolis. • Esitati ka arenguvestluste kord ja lapsevanemaga ja lapsega toimunud vestluse dokument, küsiti, et milliseid kokkuleppeid 	<p>Dokumentide esitamine saatelehega on bürokraatia:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kas elektroonilise dokumendid on sobilikud - kõik skaneeritakse ja kinnitatakse? • Ministeerium kasutab andmeid, andmekaitse küsimust ei ole? • Direktor kinnitab esitatavad dokumendid ja need on sel juhul lõplikud. • Kooli juhtkond saab eelnõuga tutvuda, saab läbi rääkida ja ettepanekuid teha ning parendusi teha koostöös kooliga. • Eelnõu käib läbi erinevatest osakondadest, asutustest (õppekava SA Innove poolt). • Tagasiside järelevalvest - õiendi ettelugemine, koolipidaja ja hoolekogu on kutsutud ettelugemise juurde. • Kool sai ettepaneku arvestamiseks ja vajalike ettekirjutuste täitmiseks 90 päeva. • Protsess on väga pikk. • Õpetajate vestluse tulemusi kasutati koos õpilase ja HEV spetsialisti vestluse tulemustega, sellest tehti terviklikke järeldusi.

sõlmiti vestlusel lapsega/ vanemaga.

- Kui soovitud dokument on töös, siis sellega nõustuti.
- HTM ei mõistnud, kuidas arengukava ja sisehindamine koolis käib teatud tsüklis (Tallinn ilmselt on teistest erinev, meil on tulemushindamine).
- Kõik tuleb dokumenteerida, sest iga kord küsitakse dokumenti, mis vestlusel öeldut kinnitab.

- Kuidas psühholoog jt tugiteenused toetavad matemaatika õpetamist?
- Kõik õiendid on avalikud.
- Kas anti soovitusi järelevalve poolt?:

Näiteks: ÖN protokollides peavad kajastuma analüüsid, ÖN toimunud arutelud tuleb fikseerida protokollis. Mõistlik on tõendamiseks protokollida.

- Järelevalve oli pigem heatahtlik. Toimus ka mitteprotokollilisi kohtumisi, kus jagati nõuandeid ja soovitusi.
- Mis on selle järelevalve tulemus? Kas tuleb uusi õpetajaid selle tulemusel?
- Järelevalve andis tagasisidet koolile dokumentatsiooni osas.

Mida teha peale järelevalvet oma töös teisiti:

Anneli Errit: Me töötasime välja terve aruannete paketi. Järelevalve ütles, et kool jääb meie orbiiti mitmeks aastaks. Ainekomisjon saab oma tööd analüüsida. Tööd tuleb teha jätkuvalt.

Deniss Presnetsov: Muutus suhtumine dokumentatsiooni, suhtumine kolleegidesse muutus. Terve koolipere läbis ju järelevalve, see oli tõsine asi. Töötame välja sisehindamise korda ja aruannet ainesektsioonide juhtidele.

Kokkuvõtteks: Kui tuleb teade, siis on selge, pole pääsu, see läheb mööda ja jälle paistab päike.

Töörühma teema: 4. Teadlikud tegevused õpilaste liikumisaktiivsuse kasvuks

Töörühma juht(id): Tallinna Kuristiku Gümnaasiumi direktor Raino Liblik ja huvijuht Triin Tibar

Osalejad: 8

Protokollija: Tallinna Haridusameti hariduskorralduse osakonna peaspetsialist Urve Raudsepp-Alt

Kogemuse rakendamise võimalused koolis	Ootused, küsimused, tähelepanekud
<p>Sissejuhatus: Tallinna Kuristiku Gümnaasiumi direktor ja huvijuht tutvustasid kooli tegevusi õpilaste liikumisaktiivsuse suurendamiseks. Oluliste teemadena jäid kõlama:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lihtsad igapäevased lahendused Regulaarne loomulik liikumine tunnis peaks kujunema spontaanseks energiapausiks. Võimalusel liikumiskorraldus toomine igasse tundi. Kartus, et see võtab kaua aega ja lapsed lähevad rahutuks, on alusetu. • Liikumist toetav keskkond Kasutusse on võetud erinevad siseruumid (nt ronimissein, liikumiskorraldus koridoris, täismõõtmelise võimla ka vahetundides), kooli territoorium (nt õuesõppe klass, liiklusõppe rada, staadion, seiklusrada, jalgrattaparklad) ning ümbrus (nt park, mets, tänav). Oluline on tagada turvalisus. • Koostöö erinevatel tasanditel Erinevate osapoolte (kooli töötajad, õpilased, lapsevanemad, avaliku elu tegelased) kaasamine võimaldab vastutust ja ülesandeid jagada. Ülesannete omavaheline jagamine ja õpilaste kaasamine võimaldab kasvatada noorte ettevõtlikkust ja arendada nende sotsiaalseid oskusi. Kaasatud on muuhulgas ka vabatahtlike erinevatest riikidest, aktiivsete vahetundide läbiviimiseks on koolitatud mängujuhtideks kuus 5-8 klassi aktiivset noort. Toimib koostöö erinevate spordiklubidega selleks, et õpilastel oleks ka oma koolimajas erinevaid võimalusi. • Personali eeskuju Muutusteks on oluline, et personal mõistab ja aktsepteerib igapäevase liikumise vajalikkust ja et kooli töötajad suhtuvad erinevat liikumist võimaldavatesse tegevustesse positiivselt, liiguvad ise ning osalevad 	<p>Miks liikumise teema on oluline? Uuringud näitavad, et tervise säilitamiseks peaks laps iga päev liikuma ca 60 minutit, umbes pool sellest peaks lapsele võimaldama kool.</p> <p>Miks kool projektis osaleb? Leevendada laste nn „nutihäda“, soov murda stereotüüp, et liikumine on vaid sport. Tavalisel piirkonnal koolil on võimalik panustada laste tervisesse, koolil on hea asukoht ja võimalused liikumiseks ja õuesõppeks. Teaduslik lähenemine (üks koostööpartner on ülikool) muutuste planeerimisel ja analüüsimisel annab lisaväärtuse.</p> <p>Mida liikumine annab? Säilib hea tervis, suureneb vastupidavus, aktiivne tegevus mõjutab õpitulemusi paremuse suunas, liikumine võimaldab ära hoida või vähendada depressiooni tekkimise võimalusi. Uuringud näitavad, et viimasel aastal on projektis osalevate kooli laste liikumisaktiivsus 2X tõusnud, praktiliselt pooled kooli lapsed liiguvad rohkem kui Eestis keskmiselt.</p> <p>Mida olete teinud liikumisaktiivsuse kasvuks oma koolis? Igal osalejal oli võimalus kirja panna tegevused oma asutuses.</p> <p>Mida kuuldust ise rakendaks? Tantsuvahetund, õpilaste kaasamine tegevuste</p>

<p>võimalikult palju ka erinevates tegevustes (nt võistlused, matkad, liikumispäevad).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tegevuste mõtestamine ja regulaarsus Seda toetab koostöös ideede genereerimine, hea planeerimine (tegevuskava!), kindlad ajad erinevateks tegevusteks, konkreetsed reeglid ja kokkulepped. • Näited erinevatest tegevustest Koolipäeva ümber kujundamine, et lastel oleks võimalik minna õue ja tegeleda pikema pausi ajal liikumist võimaldavate tegevustega. Aktiivsed vahetunnid erinevatel päevadel (nt tantsuvahetund), aktiivsete õppemeetodite ja –tegevuste kasutamine tundides (nt Too endale tööleht valvuri juurest!), erinevate võistluste korraldamine (nt ülelinnaline rammumehe võistlus). Tavapärased tegevused mittetraditsioonilises mõttes, nt kooli sünnipäeva alustamine liikumisega, spordipäev (jalgratta)matkana, kuulsuste kaasamine, püstijala koolitused õpilastele ja õpetajatele, koosolekud aktiivse tegevusena. Tähtis on rutiini võimaldamine (nt kindel vahetund pallimänguks), aga vajadusel ka selle lõhkumine (nt liikumistund majast väljas). 	<p>läbiviimisel, tegevuste hea planeerimine ja regulaarsus Kas liikumispausid toimuvad ka õppenõukogus? Kuidas nendesse suhtutakse? On proovitud, kuid vahel siiski ununeb. Suhtumine on erinev, enamasti tullakse liikumisega meeeldi kaasa, kuid, on olnud ka negatiivset suhtumist.</p> <p>Praktilised harjutused ja ülesanded Töötoa jooksul tehti koos mõned (lihtsad) tasakaalu ja koordineerimisharjutused pliatsit kasutades.</p>
--	--

Töörühma teema: 5. Kogupäevakool - muudab lapsel koolis käimise toredaks?

Töörühma juht(id): Tallinna Südalinna Kooli direktor Veiko Rohunurm ja Tallinna Südalinna kooli projektijuht Kerttu Mölder ning Kadrioru Saksa Gümnaasiumi direktor Imbi Viisma

Osalejad: 10

Protokollija: Tallinna Haridusameti hariduskorralduse osakonna tervisedenduse vanemspetsialist Age Tamm

Kogemuse rakendamise võimalused koolis	Ootused, küsimused, tähelepanekud
<p>Sissejuhatus: Kogupäevakooli projekt sai alguse 2017. aasta novembris ning pilootprojektis osaleb 8 kooli (Kadrioru Saksa Gümnaasium, Südalinna Kool, Rahumäe Põhikool, Tondi Põhikool, Gustav Adolfi Gümnaasium, Pelgulinna Gümnaasium, Pääsküla Gümnaasium ja Huvikeskus „Kullo“).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Projektis toimus 3 seminari, õppevisiit Helsingisse Soome koolide kogupäevakooli tegevustega tutvumiseks ning lõpuseminar, kus koolid tutvustasid oma kogupäevakooli mudeleid teistele koolidele. Koolid valisid välja oma kogupäevakooli mudeli vastavalt oma vajadustele. Kogupäevakooli idee on kogu koolipäeva paindlikumaks muutmise, koostöö õpetajate vahel ning õpilaste individuaalsete vajadustega arvestamine. Kogupäevakool toetab laste sotsiaalset arengut, kaasab õpilasi ja pakub koostegevusi ning ennetab riskikäitumisi. Kogupäevakooli sihtrühm on Südalinna koolis 1.-6. klass, Kadrioru Saksa Gümnaasiumis 1.-5. klass. Mõlemas koolis peavad vanemad laste osalemise registreerima, et oleks ülevaade osalejatest. • Südalinna Kool oli juba eelnevalt rakendanud mingeid paindlikule koolile omaseid elemente (nt õuevahetunnid, tantsu- ja korvpallivahetunnid, huvitegevus enne tunde). Südalinna Koolis oli lapsi, kes jäid peale tunde kooli, kuigi ei osalenud tasulises pikapäevarühmas või trennides. Oma vahenditest tehti projekti alguses lastele korda ruum (remont ja mööbel), et neil oleks kuskil olla. Projekti abil soetati ruumi vahendeid (mängud, meisterdamisasjad jms). Hubases ja 	<p>Kas kogupäevakoolis osalevad pigem riskilapsed? Alguses pigem olid nõ riskilapsed, lisaks ka aktiivsed lapsed ja lapsed, kel oli vaja huviringide vahel aega sisustada. Kogupäevakooli võib ka õpetaja suunata, et saaks last huvitegevusse kaasata ja paremini toetada.</p> <p>Milline on Soome kogupäevakooli mudel? Soomes ei ole ühtset mudelit, eri koolidel on eri mudelid. Mudel on seotud Liikuma Kutsuva Kooli põhimõtetega ning tehakse koostööd huvikoolide, noortekeskuste jt partneritega laste vaba aja sisustamiseks.</p> <p>Kuidas on kogupäevakooli õpetajad tasustatud? Südalinnakoolis on eraldi juhataja ja lisaks on ringide eest käskkirjaga õpetajatele lisatasu. Kadrioru Saksa Gümnaasiumis viivad huvitegevuse ringe läbi oma õpetajad, kellele on selle eest lisatasu.</p> <p>Kas õuevahetunnid on kohustuslikud? Kadrioru Saksa Gümnaasiumis on kohustuslikud, Südalinna koolis veel mitte. Alguses oli kohati vastupanu, kuid tegelikult on suur kasutegur.</p> <p>Tähelepanekud Kogupäevakoolil on paindlik päevakava, mis ühendab üldhariduse ja huvihariduse. Lapsevanematel on mugav kuna lapsed on kaasatud huvitegevusse ja ei kulu aega, et linna erinevatesse kohtadesse sõita (lastel võrdsed võimalused ja eduelamuse kogemine ning aja kokkuhoid).</p>

õdus kogupäevakooli pesas saab olla enne tundide algust või peale tunde, saab mängida lauamänge, meisterdada või oodata trenni või huviringi minekut. Kogupäevakoolil on oma kuuplaan ja päevaplaan, planeeritud on erinevaid mitmekesiseid tegevusi (kokandus, kultuuriklubi, nutitund jms). Kogupäevakooli õhtuses päevakavas on õues olemine 2h, siis kodutööde tegemine/õpiabi klassiõpetaja poolt, lugemisaeg ja mängud. Kogupäevakool on kuni kell 17.00-ni. Kogupäevakoolil õhtusteks tegevusteks on eraldi inimene, kes koordineerib tegevusi, viib läbi tegelusi ja suhtleb jooksvalt vanematega. Vaja oleks isegi kahte inimest eri vanuses lastega tegelemiseks kuna töö organiseerimine on paras väljakutse, sest osalemas on üle 50 eri vanuses lapse (kõik ei ole küll samal ajal, aga päeva lõikes kokku). Pikapäevarühm paralleelselt ei toimu kuna oli tasuline ja vanemad ei pidanud seda juba eelnevalt mõistlikuks.

- **Kadriru Saksa Gümnaasium** alustas 2016. aastal õppetööd Mäe majas seoses Sikupilli Keskkooli tegevuse lõpetamisega. Mäe maja ruumilahendus ja õueala võimaldasid rakendada selleks ajaks KSG-s välja töötatud uut visiooni kogupäevakoolist ja päevadisainist. Visioonis oli kogupäevamudel algklassidele (päevadisain, huviringid jm). 2017. aasta sügisest osaleb Kadriru Saksa Gümnaasium Kogupäevakooli projektis. Projekti rahastus võimaldas visiooni rakendada ja pakkuda tasuta huviharidust u 600 lapsele. Tasuta huviringides osales 2017/2018 õppeaastal 200 last Mäe majast. Koolis toimib pikapäevarühm, kogupäevakooli ringide töö toetab nii huvitegevust kui ka kooli õppekava, kooli eripära ja väärtusi samuti aitab kaasa üldpädevuste kujunemisele, ettevõtluse arendamisele. Ringid vahetuvad läbi aasta. Ei ole kogupäevakooli klassi, vaid on innovatsiooniklassid (ITK vahendid, robotika jm), kus 1.-5.

Võimalik on teha 1.-2. klassi huviringid hommikul, suurematel peale tunde. Ringid võiksid toimuda ka keset koolipäeva, et teha koolipäeva keskel nõ paus õppeös.

klasside lapsed teevad projekte, filme, muusikale jm. Ühiselt valmis tipptasemel jõulumuusikal (ise kirjutatud lugu, isetehtud lavakujundus ja kostüümid). Kogupäevakooli päevadisainiga on alates 2016. aastast 2 pikka (35 minutit) vahetundi - söögivahetund ja õuevahetund. Õuevahetund mõjub lastele hästi, nad on tunnis rahulikumat. Lapsevanemad on nüüdseks õuevahetundidega ka harjunud. Kool lõppeb kell 15.00 ja tasuta ringide tegevus algab juba enne tunde kell 8.00 ning kestab kuni kell 16.30. Oluline on koostöö õpetajate ja ringiõpetajate vahel.

Töörühma teema: 6. Kiusamisest vabaks metoodika ülekoollise rakendamise võimalused

Töörühma juht(id): Tallinna Inglise Kolledži huvijuht Kadri Ruut, Tallinna Inglise Kolledži algklasside õppejuht Maarja Kivisild, Tallinna Inglise Kolledži keskastme õppejuht Liis Prikk ja Tallinna Inglise Kolledži gümnaasiumi õppejuht Liisa Pärn

Osalejad: 11

Protokollija: Tallinna Haridusameti hariduskorralduse osakonna vanemspetsialist Reet Nõmmoja

Kogemuse rakendamise võimalused koolis	Ootused, küsimused, tähelepanekud
<ul style="list-style-type: none"> • TIK õppija põhijoonte kogum ühildub Kiusamisest vabaks programmi väärtustega. • Kõik õpetajad osalesid 2-päevasel programmi koolitusel, mis telliti kooli. • Vanemate hommikud – koos õppimine, Kiusamisest vabaks massaažiprogramm. <p>Algklasside programm:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klasside seintel on õpilastele meie kooli väärtused nähtavad. • Ainepõhised tegevused, klassidevaheline koostöö. <p>5.-9.klassis klassijuhatajatunnid, kus arutatakse läbi TIK õppija põhijoonte kogumi ja Kiusamisest vabaks programmi väärtused (nt. hooliv käitumine koolikeskkonnas); arutelu paralleelklassi õpilastega segagruppides.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Keskastmeprogramm ainetundides (võõrkeeles, emakeeles ja kirjanduses) – arutelu kiusamise teemal, ettepanekud olukorra parandamiseks, sallivuse kasvatamine läbi simulatsioonide (nt migratsioon). • Õpetajad saavad 3x kuus omavahel kokku, et koos mõelda, kuidas programmi rakendada võimalikult loomulikult viisil õpilaste toetamiseks (mitte nimetada kogu aeg kiusamise sõna). • Projektipäev, kus ainete üleselt teevad tööd erinevas vanuses klasside õpilased koos. 	<p>Töörühmas läbiviidud rühmatöö:</p> <p>Mida olete seni kiusu ennetuseks koolis teinud? Milliseid tegevusi saaksite oma koolis rakendada? (ülekoollisi, ainealaseid, klassijuhatajatundides) Milliseid teie kooli väärtusi need tegevused toetavad?</p> <p>Mida õppisime:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kooli väärtuste kasutamine igapäevases koolielus; • Soov liituda Kiusamisest Vabaks programmiga; • Vanemate ja nooremate klasside ühistegevuste ja sõpruse loomine. <p>Töörühmas osalejatelt kogemuse jagamine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kiusamise ennetamises tuleb juhtkonnal ja õpetajatel tervikuna õpilastele eeskujuks olla.

Gümnaasiumiastmes programmi rakendamine:

- Klassijuhatajatunnid ja õppija profiil, aruteluteemad: riskialdis, julgus.
- Sõprusprogramm: 11.klassi ja 2. klassi kohtumised koolis 1 x kuus vahetunni ajal 20 min. 12 kokkusaamist eelmisel õa-l (paarilise leidmine ja tutvumine; kohvriteater, sõbrapaela valmistamine, meisterdamismängud, käejälje tegemine, fotojaht koolimajas).
- Vanemad õpilased mõtlevad tegevused välja.
Eesmärk, et kool oleks ühtsem; kesksel kohal üksteise austamine, turvaline ja hooliv koolikeskkond.

Huvitegevuses programmi rakendamine

- Kogu kooli matk Aegviidust Põhja-Kõrvemaale: iga gümnaasiumiklassi õpilane võttis käekõrvale algklasside õpilase (vestlused, suur sõber aitas ja võttis ka kukile, aitas kingapaela kinni panna).
- 5.-7.klasside moeshow, et edendada koostööd erinevate õpilaste vahel.
- Sügiskontsert koos õpilaste poolt koostatud vaheklippidega kooli väärtuste teemal.

Õpetaja poolt varajane märkamine ja loov suhtumine, millal väärtustest ja juhtumitest rääkida, nt mõne ainetunni alguses.

Töörühma teema: 7. Tallinna Nõmme Huvikool praktiline töötuba – loovus läbi kunsti ja muusika

Töörühma juht(id): Tallinna Nõmme Huvikooli õpetaja Tõnu Talve

Osalejad: 2

Protokollija: Tallinna Haridusameti hariduskorralduse osakonna peaspetsialist Madis Annus

Kogemuse rakendamise võimalused koolis	Ootused, küsimused, tähelepanekud
<p>Sissejuhatuseks: Tallinna Nõmme Huvikooli õpetaja Tõnu Talve tutvustas enda tehtud töid ja projekte, kus ta on osalenud ning peale seda rääkis lahti praktilise ülesande.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Praktilise ülesande kaudu on võimalik viia läbi eneseanalüüs läbi värvide valiku. Läbi kunsti ja joonistamise tekkis minapilt. • Antud meetodit on võimalik kasutada kunstiõpetuse tunnis, et õpilastega saaks viia läbi eneseanalüüs. 	<p>Kokkuvõtteks: Väga inspireeriv kogemus.</p>

Töörühma teema: 8. Kaasav kool

Töörühma juht(id): Tallinna 32. Keskkooli HEV koordinaator Eeva Laul ja Tallinna 32. Keskkooli psühholoog Kristi Raava

Osalejad: 6

Protokollija: Tallinna Haridusameti hariduskorralduse osakonna vanemspetsialist Egle Vospert

Kogemuse rakendamise võimalused koolis	Ootused, küsimused, tähelepanekud
<p>Tallinna 32. Keskkoolis tähendab kaasav kool, et iga õpilane on oluline ning oluline on erivajaduste märkamine. Kõige selle juures on aga väga oluline, et koolis oleks toimiv ja piisav tugimeeskond, koolitatud õpetajad ja nõustatud lapsevanemad.</p> <p>Erivajaduste märkamiseks on kolm tasandit:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Esimene sekkumine toimub läbi suhtluse (lapsevanem, õpetaja); 2) Koolisisene kaasamine (kooli tugispetsialistid); 3) TÖNK-i kaasamine (kui koolil puudub võimalus seda pakkuda). <p>Selline skeem seetõttu, et oma tööd lihtsamaks teha.</p> <p>HEV õpilaste väljaselgitamiseks on:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Koolivalmidusuuring; • Õpivõimete uuring; • Psühholoog, sotsiaalpedagoog klassides; • HEV ümarlaud; • Lastevanemate, laste endi pöördumised; • Andekad õpilased õppeprotsessis. <p>Tugisüsteemi liikmete jaoks on oluline koostöö kooli erinevate instantside vahel nagu aineõpetajad, klassijuhatajad, juhtkond, raamatukogu juhataja, medõde, administraator. Koostöö aga oleneb sellest, kas on olemas vastastikune usaldus, tahe, oskused ja aega.</p>	<p>Rühmatööde aruteludes toodi välja, et õnneks on HEV laste teema tõusnud üha enam fookusesse.</p> <p>Väljakutseteks koolidele on siiski tugispetsialistide puudus, kui Rajaleidjast tuleb tõhustatud ja erituge vajadusega laps ning ka ruumipuuduse probleem (nt aeg maha ruum, vaikuseruum).</p> <p>Kooliruumi võiks muusikaga õdusamaks muuta, õue- ja tantsuvahetunnid tasuta sisse viia.</p> <p>Kool peaks siiski leidma ressursse ja kasutama olemasolevat mõistlikult. Keskenduda tuleb sellel, mis on olemas.</p>

Oluliseks peetakse koolivestlusi, kus kõigi I klassi õpilastega suhtleb kooli psühholoog. Samuti toimub kohtumine lapsevanematega. Koolivestlusi peetakse ka X klassi õpilastega. seda, et lastevanemate koosolekul ei kardeta pöörduda eripedagoogide poole. Tugisüsteemis on väga oluliseks märksõnaks sealjuures konfidentsiaalsus.

Koolis on kasutusel ka Koolitaip- dokumentatsioon, mis annab võimaluse jälgida kronoloogiliselt õpilase kohta käivat infot. Täidavad seda klassijuhatajad, aineõpetajad, tugispetsialistid. Samuti sisestaks sinna väljastpoolt maja tulev info ja riputatakse üles dokumente.

Oluline on teadvustada, et kui õpilane võib vajada võimetekohaseid ülesandeid, koormuse vähendamist, julgustamist, pause õppes, väiksemat ruumi, rutiini jm, siis õpetaja mõistab tuge vajavat õpilast, st annab jõukohaseid ülesandeid, oskab motiveerida, kasutab erinevaid vahendeid, tunnustab, suunab vastava spetsialisti poole.

Ressursid, mida selleks kasutada saab on:

- Füüsilised (inimesed oma tugevustega, loomad, kabinetid, töövahendid);
- Vaimsed (kooliväärtused, koolitused).

Töörühma teema: 9. Kaasava hariduse ajajäljed

Töörühma juht(id): Tallinna Õppenõustamiskeskuse sotsiaalpedagoog ja kooli ekspertide meeskonna spetsialist Monika Aun ning psühholoog ja kooli ekspertide meeskonna spetsialist Ada Kiipus

Osalejad: 10

Protokollija: Tallinna Haridusameti hariduskorralduse osakonna vanemspetsialist Piret Lind

Kogemuse rakendamise võimalused koolis	Ootused, küsimused, tähelepanekud
<p>Töötoa eesmärk oli läbi lähenemiste ja tegevuste kaudu kirjeldada kaasamise eriilmelisust, tuua ühelt poolt välja ideoloogilised väärtused ning teiselt poolt reaalse tegelikkuse.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Töötoas osalejate tutvumine, pedagoogilise tööstaaži ajajoonel. Töögrupis tuttavate leidmine ja teistele tutvustamine. • Arutati kaaslasega millised on isiklikud õnnestumised kaasavas hariduses. • Kogemuste jagamine, heade praktikate jagamine. • Arutelus milline on õnnestunud kool, mis on kaasav haridus. • Sõnakaardid kaasavast haridusest. 	<p>Kaasava hariduse all peetakse silmas eelkõige inimese põhiõigust kvaliteetsele haridusele ning süsteemse lähenemise kaudu arvestatakse koolis olevate kõikide õppurite akadeemiliste ja sotsiaalsete vajadustega.</p> <p>Kaasav hariduskorraldus taotleb kõigi ühiskonnaliikmete sotsiaalset kaasatust ühiskonnaelus.</p> <p>Kool, kus kesksel kohal on õpilane ja tema õigus oma õpipotentsiaali kasutada.</p> <p>Viis põhisõnumit kaasava hariduse kohta: https://www.european-agency.org/sites/default/files/Five Key Messages for Inclusive Education ET.pdf</p> <p>Head materjalid European Agency for Special Needs and inclusive Education kodulehel: https://www.european-agency.org/country-information/estonia</p> <p>„Mida iganes teed, olgu see suur või väike asi, tee seda hästi, kui vähegi suudad. Ära kunago võrdle end teistega, ainult iseendaga – ja ära kunagi luba endale midagi teha poolikult, ülepeakaela, alla oma parima, ainult sellepärast, et niimoodi tavaliselt tehakse, et niisugune tase ongi. Ära rõõmusta selle üle, et oskad midagi teistest paremini – kui see nii on, on su kohus teisi õpetada. Ära kurvasta selle üle, et sa midagi ei oska – see on põhjus õppida!“ Doris Kareva.</p>